

Mathilde Lindh Jørgensen

Mødre for og i en bydel. En undersøgelse af Bydelsmødre mellem myndigheder og lokalområde

Denne artikel tager udgangspunkt i fem måneders etnografisk feltarbejde i et socialt belastet boligområde i Danmark. Den undersøger, hvordan en gruppe kvinder med etnisk minoritetsbaggrund, positioneret som 'Bydelsmødre' der sigter mod at forbedre forholdene i deres bydel, praktiserer deres aktiviteter i en balancegang mellem myndigheder og lokale migrantfællesskaber. De empiriske fund fra deltagerobservation og interview bliver anskuet med udgangspunkt i Norbert Elias' civiliseringsbegreb. Historisk set har stater indgået gensidigt afhængige partnerskaber med mødre. Mødre er afhængige af statens ressourcer, mens staten er afhængig af kontrol med de kommende borgere. Aktuelt udfører den danske stat civiliserende offensiver overfor borgere med 'ikke-vestlig' oprindelse. I den forbindelse agerer Bydelsmødre civiliseringsagenter i deres egen bydel. Analysen viser, at Bydelsmødre værdsætter at være 'mødre for' deres bydel som myndighedsrepræsentanter. De risikerer dog at blive klemmt mellem normer i det lokalsamfund, de har en stærk tilknytning til, og normer udgående fra myndigheder. Desuden erfarer bydelsmødrene, at de også selv er objekter for de civiliserende offensiver som 'mødre i' deres bydel, især når det handler om børneopdragelse. Ikke desto mindre tilbyder moderpositionen kvinderne en fleksibel platform, som de kan tale fra i deres balancegang mellem at være politiske objekter og politiske aktører.

Keywords: Bydelsmødre, migrantkvinder, civiliseringsprocesser, civiliserende offensiver, politisk moderskab.

Indledning

I 2008 blev integrationsprojektet 'Bydelsmødre' startet i Danmark på initiativ af daværende integrationsminister Rikke Hvilshøj (V) efter inspiration fra 'Stadtteilmütter' i den socialt belastede bydel Neukölln i Berlin. I dag i 2024 er cirka 1000 kvinder aktive bydelsmødre fordelt i 54 grupper i 40 danske byer (socialtansvar.dk).

Deltagere i projektet Bydelsmødre er kvinder, der typisk har baggrund i mellemøstlige eller nordafrikanske lande. Med et systemstøttende sigte bliver kvinderne undervist i bl.a. medborgerskab, børneopdragelse, sundhed/sygdom og kvinders rettigheder. *Peer to peer* forventes de derefter at fungere som frivillige brobyggere mellem på den ene side andre minoritetsetniske kvinder og familier og på den anden side majoritetssamfundet og dets institutioner. Oppefra-ned er bydelsmødre altså politisk positioneret som mødre, der skal medvirke til forandringer blandt andre familier i et lokalsamfund, hvor bydelsmødrene selv bor og er mødre til egne børn. Men hvordan praktiserer og opfatter etniske minoritetskvinder deres rolle og position som bydelsmødre?

Baseret på fem måneders etnografisk feltarbejde kaster denne artikel lys på, hvordan det fungerer, når 'Bydelsmødre' som projekt og som individer er udspændt mellem myndigheder og lokalsamfund og skal balancere herimellem.

Forfatteren bekendt har der ikke tidligere været dykket nærmere ned i 'Bydelsmødres' praksisser i et lokalområde gennem månedlang deltagerobservation. Den tilgængelige nationale viden om 'Bydelsmødre' har fokuseret på effektmålinger og finder gennem kvantitative og kvalitative data, at deltagelse i projekter som Bydelsmødre gør en forskel for kvinderne. Blandt andet i form af øget viden om samfundsforhold, styrket selvtillid og mod på at løse egne problemer samt styrket engagement i de respektive lokalområder (Deloitte 2015). Det anslås, at fem kvinder kommer i lønnet arbejde om året som følge af at være blevet bydelsmor (Økonomer uden grænser 2016). Et tysk studie af effekten af 'Stadtteilmütter' (Stolzenberg et al. 2012) bekræfter de positive danske fund, men både Deloitte (danske forhold) og Stolzenberg et al. (tyske forhold) pointerer, at der er udfordringer med at nå alle typer af familier, og dette menes bl.a. at bero på 'sladder' og mistillid til 'Bydelsmødre,' uden at der dog er set nærmere herpå. Andre studier af 'Stadtteilmütter' i Tyskland tager afsæt i Foucault-inspirerede analyser af myndigheders *governmentality* overfor minoritetsgrupper (Marquadt & Schreiber 2015; Soederberg 2016). I Holland har samfundsforskere gennem observation og interviews set på beslægtede fænomener som kvindegroupperinger og forældrekurser for etniske minoriteter i socialt udsatte boligområder og problematiseret myndigheders forsøg på at emancipere kvinder gennem moderskab (Kirk & Suvarierol 2014; Roggeband 2010; Van den Berg & Duyvendak 2012).

Mathilde Lindh Jørgensen

Tilknyttet
Aarhus Universitets
Hospital

Jordemoder, MSA,
Cand.pæd. i pædagogisk
antropologi

Mathjoer@rm.dk

Indeværende artikel undersøger 'Bydelsmødres' balancegange mellem myndigheder og lokalsamfund og tager teoretisk afsæt i Norbert Elias' civiliseringsbegreb (1939) og hans analyse af dynamikker mellem 'etablerede' og 'outsidere' (Elias & Scotson 1965). Hvis man følger Elias, positionerer mennesker sig mere, end de passivt underlægger sig dominerende tankegange (Elias 1978:74; Krieken 2002:93-94). En 'Elias-tilgang' efterlader dermed plads til at inddrage aktørernes handlemuligheder og perspektiver i højere grad end ovennævnte tilgange til at studere 'Bydelsmødre' og beslægtede fænomener. Elias' begrebspar 'etablerede og outsiders' giver mulighed for analyse på flere plan aktørerne imellem, når man kigger på bydelsmødrenes balancegange, og på hvem der opfatter hvem som 'civiliseret'. Som supplement til Elias' meget overordnede ideer om civiliseringsprocesser historisk set er begrebet civiliseringsoffensiv anvendeligt. Civiliseringsoffensiver er særlige faser af den overordnede civiliseringsproces, hvor gruppekonflikter og kontroverser mellem 'etablerede' og 'outsidere' er intensiverede og tydeligt mærkbare (van Ginckel 1996 i Powell 2013). Altså fx det danske majoritetssamfunds udpegning af særligt problematiske bydele ('ghettolisten') og deraf følgende indsatser. 'Bydelsmødre' kan som organisation og politisk initieret oppeftra-ned integrationsprojekt anskues som en civiliseringsoffensiv og de enkelte bydelsmødre som 'civiliseringsagenter' i deres lokalområde, eftersom de er sat i verden for at skabe 'systemstøttende forandringer' i deres socialt belastede bydel og blandt familier. Artiklens fokus giver indsigt i, hvad der mere konkret foregår 'mellem skåltalerne,' når bydelsmødre som brobyggere går ud og praktiserer deres indsatser. Derved bringer artiklen inspiration til at medtænke de kompleksiteter, der kan være forbundet for både de involverede bydelsmødre og lignende 'civiliseringsagenter', og for de myndighedsaktører, som står bag indsatserne, når myndigheder vælger at civilisere *gennem* andre.

Artiklen lægger ud med baggrundsinformation om 'Bydelsmødre' og den bydel, hvor feltarbejdet fandt sted, efterfulgt af et metodeafsnit, der redegør

for deltagerobservation og interview. Analysedelen er delt op i tre, hvor første del placerer 'Bydelsmødre' i en historisk kontekst relateret til samarbejde mellem stat og mødre samt et moderne ideal om emancipation af kvinder. Anden del viser, hvordan Bydelsmødre agerer mødre *for* deres bydel som myndighedsrepræsentanter. Dette dog i en konstant vekselvirkning med selv at være objekter for myndighedernes civiliseringsoffensiv som mødre *i* deres bydel, hvilket står i centrum for tredje del.

Alle egennavne i artiklen er fiktive. Bydelsmødre med stort 'B' henviser til projektet og 'bydelsmødre' til kvinderne, som er bydelsmødre.

Bydelsmødre og bydel

'Landsorganisationen Bydelsmødre' er hovedorganisation for de 54 grupper af Bydelsmødre i Danmark. Landsorganisationen er organiseret under den almennyttige Fonden for Socialt Ansvar, som er støttet af virksomheder og statslige myndigheder. Det er landsorganisationen, som har udstukket såvel de overordnede formål – at bygge bro mellem isolerede kvinder og samfund og at arbejde systemstøttende – som linjerne for kurset til at blive bydelsmor. De enkelte Bydelsmødre-grupper skal selv finde finansiering, kan nedsætte lokale bestyrelser og detailplanlægge indsatser såsom supplerende kurser og sociale aktiviteter (socialtansvar.dk).

'Bydelsmødre' i boligområdet Lyshøj udgør den empiriske baggrund for denne artikel. På tidspunktet for feltarbejdet havde projektet eksisteret i 10 år og fra 2018-2026 fundet finansiering gennem de boligsociale helhedsplaner (1). Af helhedsplanen fremgår, at Bydelsmødre i Lyshøj i 2018-22 skulle fokusere på indsatsområdet "Forebyggelse og forældreansvar" med henblik på at øge børns trivsel og styrke samarbejdet mellem forældre og pædagogiske institutioner. I 2022-2026-planen er Bydelsmødres medansvar for andre kvinder, medborgerskabsaktiviteter og det boligsociale forældresamarbejde om sprog og skolegang, fremhævet. Det økonomiske fundament for Bydelsmødre i Lyshøj er, at udsatte boligområder i samarbejde med Landsbyggefonden laver deres boligsociale helhedsplaner, hvoraf det lokale boligselskab og kommunen medfinansierer 25 %. I alt er ca. 90 kvinder i et eller andet omfang aktive som bydelsmødre i Lyshøj. Mindst 70 % af bydelsmødrene har somalisk baggrund, næstflest palæstinensisk, enkelte er fra Marokko, og en har dansk baggrund. Kvinderne er kommet til Danmark som store piger eller unge kvinder, flygtet fra krig i Somalia eller Libanon, eller familiesammenført. Aldersmæssigt er de fra midt i 30erne til starten af 50erne, og hovedparten har fire til fem børn. Kvindernes stil er varierende, hvad angår farver, smykker og make up, men på nær enkelte bærer de alle hijab eller jilbab og er dermed synlige som kvinder, der tilhører et fællesskab af muslimer.

Mange af bydelsmødrene med somalisk baggrund er skilt (2), hvilket de fortæller åbent om og af og til laver sjov med. Nogle af kvinderne har uddannelse og/eller jobs indenfor social og sundhed eller pædagogik, andre arbejder ufaglært med rengøring, en som 'murerarbejdsmand', og en har taget buskørekort. Mere end halvdelen af bydelsmødre, der indgår i materialet, er enten ledige, sygemeldte, i jobpraktik eller har et job under særlige vilkår.

Der bliver uddannet et-to hold nye bydelsmødre om året. I løbet af fire-fem måneder mødes de en gang om ugen til to timers undervisning. Underviserne er lokale fagfolk, fx sundhedsplejerske, diætist og skolelærere. Efter endt uddannelse modtager de nye bydelsmødre et kursusbevis overrakt dem af en centralt placeret byrådspolitiker, ved en formel festligholdelse på rådhuset. Hver fredag er der 'kvindecafé' – også for udefrakommende – hvor mellem 15-30 kvinder lytter til en oplægsholder om et selvvalgt emne. Som sådan er det en dynamisk felt med nye personer ind og ud af gruppen, men dog til stadighed med en fast kerne af 15-20 bydelsmødre.

En af de fremtrædende bydelsmødre er Rima. Hun er ansat som koordinerende bydelsmor, og hendes løn finansieres via den boligsociale helhedsplan. Hun har somalisk baggrund og indtager i høj grad en rolle som matriark i gruppen. Sammen med konsulenten Anne står hun for planlægning, opslag til sociale medier, rekruttering m.m. Annes løn dækkes både af de boligsociale indsatspuljer og af Borgmesterens Afdeling i kommunen. Både Rima og Anne har et stort netværk, Anne ikke mindst til lokalpolitikere, embeds- og foreningsfolk, hvorved der bliver skabt kontakt til disse aktører. Bydelsmødre har en demokratisk valgt lokal bestyrelse, som udgøres af ni bydelsmødre. Sammen med Anne og Rima lægger de strategi for gruppens indsatser.

Lyshøj er en bydel klassificeret omdannelsesområde (tidligere 'hård ghetto') domineret af en række almene boligblokke fra 1960'erne, som huser ca. 6000 mennesker. Folk med palæstinensisk eller somalisk oprindelse udgør hovedparten, men ca. 80 nationaliteter er repræsenterede. Der bor dobbelt så mange børn mellem 11-17 år i forhold til resten af byen. 1/3 af beboerne mellem 18-64 år er på en sundhedsrelateret ydelse, og 2/3 af voksne over 30 år på kontanthjælp udgøres af kvinder. Et ukendt antal kvinder forsørges af deres ægtefæller (oplysninger fra lokalplan). Kvinder i området lader til at leve vidt forskellige liv. Malak på 28 år, som har palæstinensiske rødder, fortæller:

Der findes piger, der lever normalt. Ligesom danske piger. Nogle må alt (...), det kommer helt an på dine forældre. Mine kusiner måtte ikke gå ud hjemmefra uden deres bror eller far. Min onkels kone heller ikke (3).

Her er endvidere mange foreninger, aktiviteter og frivillige ildsjæle. Et af de frivillige tiltag er et civilt beredskab, som i samarbejde med politi og andre

myndigheder hjælper til med at holde ro i området, der for det meste er fredeligt, men også er udfordret af problemer med børn og unge, der er havnet i kriminalitet. Kendetegnende er fællesskaber med stærke sociale bånd og loyalitet, hvilket i sammenlignelige områder genfindes af Johansen (2019) og Hjelth (2020). Ifølge en lokalplan har de største etniske grupper i bydelen en tendens til at "lukke sig om sig selv".

Bydelismødrenes forhold til bydelen er karakteriseret ved ambivalens – de fortæller, at de elsker at mærke, at de og deres børn har et tilhørsforhold. Samtidig er de som mødre nervøse for deres børns fremtid – de taler om stigmaet ved at have adresse her og om frygt for, at deres sønner vil blive blandet ind i kriminalitet.

Deltagerobservation og interviews

Det empiriske materiale er fremkommet gennem godt fem måneders feltarbejde i forbindelse med specialeproces i pædagogisk antropologi ved DPU, Aarhus Universitet. Feltarbejdet tog sin start juni 2021, med pause i højsommeren, og fortsat igen fra august-december 2021.

Feltarbejdet bestod i, at jeg var deltagerobservant blandt bydelismødrene primært som en 'follow the people' -strategi inspireret af George Marcus' metode artikel om 'multisited ethnography' (1995). Ved at tage plads som deltagerobservant i fremmede rum for en tid (Hastrup & Ramløv 1988) gav det mulighed for nuanceret at få indblik i og mærke, hvad bydelismødrene gjorde, og hvordan de forhandlede og oplevede deres position og balancegange. Nedenstående viser en oversigt over de aktiviteter, jeg deltog i, i løbet af feltarbejdet.

Aktiviteter med Bydelismødre	Aktiviteter i Lyshøj
• Kursus til at blive bydelismor 14 x 2 t • Kvinde-café 20 x 2 t • Netværks- og planlægningsmøder x 6 • Valgkursus 6 x 2 t. • Opfordre til at stemme v. at banke på døre i opgange • Vælgermøde • Valgtilforordnet som bydelismor • Diplomoverrækkelse på Rådhuset x 2 • Dagsudflugt med børn • Weekendtur m. fælles overnatning i Kbh. • Afholde 'Lyserød Lørdag' mod brystkræft • Sociale aktiviteter ugentligt: Fx Gåture, café/restaurant, teatertur, private besøg	• Forfatteren boede halvdelen af feltarbejdet i Lyshøj på et værelse i en lejlighed hos en af borgerne • Sommerfest for hele bydelen • Fællessang • Fællesløb for hele bydelen • Bankospil og spisning x 2 • 'Konference' (én eftermiddag), v. Hizb ut-Tahrir-Danmark om "Social kontrol?" • Social drive out cafeer 1 x ugen • Orienteringsmøder faciliteret af boligselskab x 2

Feltnoter blev taget løbende, og idet flere af aktiviteterne var undervisning eller møder, var det nemt at få fyldige situationsbeskrivelser og ordrette citater. De 15 bydelsmødre, som blev 'the people I followed', valgte jeg, undertiden planlagt, og andre gange opstod muligheden mere tilfældigt. Nogle af bydelsmødrene valgte mig – de ville snakke, eller vi gav hinanden et kram, da vores fælles sprog ikke rakte. Naturligvis var jeg afhængig af kontakt til bydelsmødre, som kunne dansk på et vist niveau, idet jeg ikke taler hverken arabisk eller somalisk. Fællessproget, når bydelsmødrene mødtes, var dansk, som hovedparten mestrede, men af og til slog de over i deres respektive modersmål, når de sad i små grupper. Dette har begrænset mine muligheder for at tale med en mindre del af bydelsmødrene og mine indsigter i deres interne fællesskaber. Når det skete, at bydelsmødrene begyndte at tale arabisk eller somalisk, opstod et af tre scenarier: En af bydelsmødrene selv opfordrede til, at der blev talt dansk, hvorefter sproget skiftede til dansk. Eller jeg spurgte dem, hvad de talte om, hvorefter jeg fik et svar, som kunne være enten detaljeret eller mere overordnet. Eller ingen blandede sig, og bydelsmødrenes snak på deres modersmål forblev uforstyrret. At tale modersmål var en ekstra gatekeeperkontrol, som kvinderne kunne vælge at gøre brug af. I feltarbejdet gik jeg bevidst efter at komme i kontakt med bydelsmødre med forskellig oprindelse og varierende erfaringer som bydelsmor. Undervejs blev jeg selv 'uddannet' bydelsmor ved at deltage i kurset dertil sammen med ca. 10 andre kvinder.

Eftersom jeg i halvdelen af mit feltarbejde boede i en lejlighed hos en borger i Lyshøj, fik jeg en fornemmelse af hverdagen i området og deltog i sociale aktiviteter udenfor Bydelsmødre-regi i gennemsnit hver anden uge. Herigenem skabte jeg mig et lille netværk og begyndte at genkende folk og selv blive genkendt i hverdagens gøremål. I feltarbejdet var jeg optaget af forbindelsen til andre beboere, af samarbejder med forskellige aktører og bydelsmødrenes reaktioner, hvis et samarbejde viste sig besværligt. Jeg var også opmærksom på, hvilke emner der særligt fangede bydelsmødrenes interesse og vækkede forskellige reaktioner i dem, for derigennem at blive pejlet i retning af, hvad der optog dem.

Med henblik på at supplere deltagerobservationen og for bedre at kunne forstå positioner og forhandlinger foretog jeg 21 semistrukturerede interviews. De blev – på nær et – optaget og transskriberet. Herefter har jeg initialt læst interviewudskrifterne igennem og forholdt mig så åbent som muligt til materialet for dernæst at bevæge mig over i en fokuseret kodningsproces, inspireret af eksisterende viden og mit teoretiske fokus (se Emerson et al. 2011). Igennem denne proces, som foregik manuelt, fremkom de analytiske tematikker. Interviewene varede mellem 30-70 minutter og var baseret på en overordnet interviewguide. Jeg var inspireret af Spradleys eksempler på deskriptive spørgsmål (1979) og forsøgte gennem interviewene at få belyst, hvordan bydelsmødrene oplevede at udføre aktiviteter, hvordan de opfattede andre

foreninger i området, hvordan de hjalp kvinder, og hvorledes de forstod positionen som 'mor'. Informanterne var ni bydelsmødre, Anne, Rima, den boligsociale leder og en konsulent fra landsorganisationen. Derudover otte kvinder og mænd, der enten boede i bydelen, var aktive i boligsociale aktiviteter eller i bydelens civile beredskab.

Det felt, jeg har undersøgt, er vældig politiseret. Også blandt fagfolk indenfor minoritets- og migrationsforskning har der været stridigheder og debatter om, hvorvidt det er *comme il faut* at drøfte majoritetssamfundets måder at marginalisere minoriteter på, eller om det også er en oplagt forskningsopgave at undersøge problematiske sider af de minoritetsetniske borgeres liv, værdier og praksisser. Disse forskningsdiskussioner er siden blevet inddraget i politiske dagsordener, hvilket gør det svært at adskille de to typer diskussioner fra hinanden (se fx Baggersgaard 2020; Villemoes 2021). Denne uro har påvirket min ageren under feltarbejdet og var en del af projektets kontekst, min felt og af interaktionerne mellem mig og kvinderne, som er bevidste om deres marginaliserede position. Metodisk har det betydet, at jeg, med min majoritetsbaggrund, indimellem har været mindre tilbøjelig til at spørge ind til nogle af de udfordringer, bydelsmødrene oplevede, fordi jeg var bange for, at de ville opfatte det stigmatiserende.

Stat, mødre og emanciperede kvinder

Mange af de emner, som bydelsmødre bliver undervist i og skal formidle viden om i lokalområdet, har deres historiske udspring i udviklingen af viden om hygiejnes sygdomsforebyggende betydning, en ændring i synet på barnet som et væsen, der skal beskyttes fysisk og psykisk, samt nationalstaternes fokus på at sikre sig sunde og produktive borgere (Chakravarty & Mortensen 2021; Laneth 2014). I Danmark tog dette parløb mellem stat og mødre for alvor fart for ca. 100 år siden, bl.a. med et fremvoksende ideal om kvinden som husmor, der skulle sørge for orden i hjemmet og holde både børn og manden i familien væk fra gadens liv. Igennem morens orden i hjemmet håbede man at skabe orden i verden (Schmidt & Kristensen 1986).

I mellemkrigstiden blev det særligt vigtigt at sikre børns overlevelse. Fødselstallene var faldende overalt i Europa i starten af 1930'erne, og også den danske stat var bekymret. Den daværende regering nedsatte derfor i 1935 'Befolkningskommissionen' til at udvikle løsninger til at sikre stigende fødselstal samt bedre og sundere livsvilkår – og dermed overlevelse. Moderskab skulle udøves i statens interesse og blev et velfærdspolitisk anliggende, og befolkningskommissionens arbejde kan ses som en vigtig del af velfærdssamfundets udbygning. Velfærdsstaten voksede dog ikke værdifrit frem, men byggede på bestemte forståelser af det gode (middelklasse)liv. Den voksende velfærdsstat stillede krav til sine borgere, ikke mindst mødre, om at tilpasse

sig statens normer for at få del i goder og rettigheder (Brøndum 2012). En gensidig afhængighed mellem stat/ydelser og mødre/adfærd ses her, ligesom der ses en kobling mellem 'den gode mor' og 'den gode borger.' Når bydelsmødrene bliver undervist i sundhed, hygiejne, børneopdragelse osv., er det altså alt andet end tilfældigt.

Bydelsmødre er således en bevægelse, der er rundet af historiske processer, hvor stat og mødre har samarbejdet, og den dag i dag går moderskab og socialpolitik stadig hånd i hånd. Opdragelse af og omsorg for børn, fremtidens borgere, er et alt for vigtigt punkt at overlade til privatsfæren (Brøndum 2012). Ikke mindst i boligområder defineret som omdannelsesområder er der et *ekstra* vågent øje med børns og unges trivsel, adfærd og opdragelsen af dem (Johansen 2019). I sådanne figurationer, det vil sige menneskelige netværk af gensidigt afhængige, men potentielt konkurrerende grupper, indgår magtkampe (jf. Elias 1978:131). Mødrene er magtfulde, fordi de er uundværlige for staten. Staten har den formelle magt og besidder ressourcer, som mødre gerne vil have del i, og reguleringsredskaber, som mødre kan frygte. Der var dog andre undervisningstemaer og diskussioner end sundhed og børns skolegang, som tog fylde i regi af Bydelsmødre. Disse temaer omhandlede kvindefrigørelse og -rettigheder, kvindeøkonomi, adgang til arbejdsmarkedet, interkulturelle ægteskaber og (æresrelateret) vold og kontrol i nære relationer.

I europæisk sammenhæng er der de senere år kommet et tiltagende fokus på, at nye borgere fra andre dele af verden skal være kulturelt loyale (de Leeuw & van Wichelen 2012). I forhold til kønsligestilling er minoritetsetniske kvinder blevet skabt som en kategori og et indsatsområde for sig. I kvindernes oprindelseslande (MENAPT) (4) favoriserer lovgivningen på flere områder mænd, og familiemønstre er patriarkalsk rodfæstede (Joseph 1996; UN Women 2017). Arabiske og nordafrikanske lande figurerer i bunden af World Economic Forums globale ligestillingsrapport (Weforum 2022). Kvinders vilkår globalt set er altså noget, der måles på og ranglistes efter som en civilisations markør. Da en dansk medborgerskabsundersøgelse i 2021 viste, at hver anden borger i alderen 30 år og derover med baggrund i 'MENAPT-landene', ikke synes, deres datter bør have sex før ægteskabet, medførte det hurtigt en reaktion fra daværende udlændinge- og integrationsordfører M. Tesfaye (S). Han fremhævede, at unge kvinders rettigheder i Danmark har kostet blod, sved og tårer, hvorfor vi ikke skal acceptere, at "retten til egen krop og kærlighed rulles tilbage" (Udenrigs- og Integrationsministeriet 2021). Den af regeringen i 2022 nedsatte – og omdiskuterede – 'Kommissionen for den glemte kvindekamp' skal naturligvis også ses i dette skær.

Seksuel frihed, job og egne penge har op gennem tiden vist sig at være hovedingredienser i kvindefrigørelsesprocesser i USA og Europa (Wouters 2004) og er da også repræsenteret i skoling af bydelsmødrene. Egne penge i indsatser for få bydelsmødrene i job og ved at undervise dem i økonomi. Seksuel frihed noget indirekte i form af information om rettigheder ved ægteskab

og skilsmisse, æresrelateret social kontrol samt diskussioner om børns frie valg af partner. Sidstnævnte var bydelsmødrene uenige om. Mens nogle af dem gav udtryk for, at deres børn selv måtte vælge partner, bedyrede andre, at de om nødvendigt ville blande sig for at sikre, at deres børn i fremtidige giftermål ville forblive i deres nuværende etniske og religiøse gruppe.

Det er velbeskrevet, at kvinder i positionen som mødre har skaffet sig legitim adgang til samfundslivet og det offentlige rum, også i tider og egne, hvor kvinder traditionelt blev og bliver forventet primært at opholde sig i hjemmet (Mhajne & Whetstone 2018; Stavranios 2015; Zaatari 2006). Bydelsmødre er et eksempel på, at man fra politisk side positionerer etniske minoritetskvinder som mødre for at få dem *ud* af hjemmet. Herved fremstår kvinderne som en slags 'civilisations symboler' for myndigheders emancipatoriske projekt på den ene side. På den anden side fastholdes det traditionelle, at kvinder skal tage sig af andre, også et lokalområde, som de forventes at være 'mødre for' gennem frivilligt, ulønnet arbejde. Dette er en på nogle punkter paradoksalt dobbelthed, som jeg genfinder i mit materiale. Fx siger den daværende bologisociale leder sådan her:

Jeg bruger Bydelsmødre instrumentelt (...). Det er paradoksalt, at for at de kan have tid til at rende og udføre alle de ting, vi gerne vil have dem til, har de nærmest ikke tid til at have et arbejde (5).

Bydelsmødrene reagerer på paradokset, da – endnu – en ansat i kommunen møder op for at spørge bydelsmødrene, hvordan hun bedst kan bruge dem i forhold til indsatser for ældre med etniske minoritetsbaggrund, og en bydelsmor symptomatisk svarer "Kan du ansætte en af os?" (6). I det hele taget virker nogle bydelsmødre vagtsomme overfor at blive udnyttet som frivillige. Laila er meget skuffet over ikke at være blevet tilbudt en ansættelse som såkaldt coronaguide efter "i flere dage at have stået og frosset mig halvt ihjel i al slags vejr" [som frivillig coronaguide] (7).

Særligt konsulenten Anne er opmærksom på, at Bydelsmødre som organisation yder en håndsrækning til at kvalificere sig til arbejdsmarkedet, fx ved at udbyde kurser at skrive på sit CV, gennem netværk og ved at minde bydelsmødre om at huske at komme til tiden. Aktiv deltagelse på arbejdsmarkedet anses, især i de skandinaviske lande, som afgørende for at blive anset som et ligeværdigt, fuldgældigt medlem af samfundet (Breidahl 2017). Ovenstående eksempler kan ses som disse bydelsmødres skærpede opmærksomhed på at det at være frivillig omsorgsgivende 'mor' er en position, der giver en vis agtelse, men ikke i en grad, så det fører til hverken selvforsørgelse eller en, fra majoritetens synspunkt, mere civiliseret form for medborgerskab qua et lønnet job.

Mødre for en bydel

Flere gange iagttager jeg under feltarbejdet, at bydelsmødrene henter legitimitet og status fra de anbefalinger, der kommer fra myndighederne, fx når underviseren den første kursusdag på uddannelsen som bydelsmor fastslår: "Vi arbejder systemstøttende". Dette gælder særligt under coronapandemien, hvor de initiativer, bydelsmødrene tager initiativ til, bliver bemærket i den lokale presse og af byrådsmedlemmer og siden belønnet ved en officiel reception. Ved som såkaldte coronaguides at blive undervist i viden om vacciner og smitteveje giver bydelsmødrene den viden videre i Lyshøj, der som andre udsatte boligområder er plaget af høje smittetal. Som coronaguides kan bydelsmødrene blive associeret med samfundssind og forsøge at beskytte deres bydel, både mod smitte og mod et dårligt renommé i majoritetssamfundet grundet de høje smittetal. Andre gange går bydelsmødrene rundt og opfordrer til medborgerskab ved at ringe på dørene i kvarteret og anbefale borgerne at stemme, fx i forbindelse med kommunal- og regionsrådsvalget i november 2021. At agere systemstøttende 'mor' for bydelen virker overordnet uden de store spændinger, når det vedrører emner om sundhed og medborgerskab, og bydelsmødrene bliver generelt taget godt imod samt spurgt til råds af andre beboere.

Bydelsmødre værdsætter samarbejdet og den legitimitet, de henter fra myndighedsinstanser, og de sætter stor pris på fejringerne, opmærksomheden og kransekagen på rådhuset. Når det sker, møder de talstærkt op på rådhuset i fint tøj, tager billeder af deres aktiviteter, som de deler på private sociale medier, og iklæder sig de officielle bydelsmor-veste med ranke rygge. Omvendt får myndighederne via Bydelsmødre adgang til lokal insiderviden og beboernes modersmål og dermed en rækkevidde ind i bydelen, som de ellers ikke ville have. Bydelsmødrene bliver anvendt som 'etablerede outsiders' og allierede. Der er flere eksempler på, at civiliserende offensiver kan skabe de-civiliserende modkulturer, såfremt offensiven er for tydelig og dermed ekskluderer de eksponerede fra 'det gode selskab', hvis standarder de måske ikke kan leve op til (for eksempler på modkulturer se fx Gilliam 2018; Kalkan 2021; Willis 1978). Det er derfor en umiddelbar forståelig strategi fra myndigheders side at gøre brug af lokale bydelsmødre.

Kampe om civilberedskabet

I Lyshøj er der kamp om de prestigefyldte og værdige positioner, og Bydelsmødre har udfordringer med at finde fodfæste i det lokale civilberedskab, der samarbejder med politi og andre myndighedsaktører om at holde ro og orden. Beredskabet er domineret af mænd med palæstinensisk baggrund. Blandt de etniske minoritetsgrupper har palæstinenserne boet længst i området og er dermed, ifølge Elias (1965/1994), de i sociologisk forstand etablerede, gamle familier. Gamle familier har fordele som stærk sammenhængs-

kraft, solidaritet og fælles normsæt, der bliver opretholdt ved brug af 'praise gossip' og 'blame gossip', og har ofte taget monopol på en række nøglepositioner i lokale institutioner (Elias & Scotson 1965/1994:150-155, 93) Som Aya, bydelsmor med somalisk baggrund, fortæller: "Hver gang der er et ledigt job i [sports]klubben, giver de [palæstinensiske mænd] det til en af deres egne" (8).

Feltarbejdet viser mange eksempler på, at der på den ene side i Lyshøj er en oplevelse af et stærkt fællesskab og på den anden side en oplevelse af etnisk segregering. Laila, bydelsmor med palæstinensisk baggrund, siger fx:

Man er meget bevidst om, hvem man hører sammen med herude (...).
Jeg har det jo ikke sådan, men der er desværre nogle, som synes, at det er klamt at være sammen med somaliere (7).

Så hvor beboerne på den ene side deler visse fælles vilkår i deres sociale figuration som outsiders, og som naboer er afhængige af hinanden for at få hverdagen i lokalområdet til at fungere, så foregår der på den anden side kampe om pladserne som 'de etablerede' i bydelen efter parametre som bl.a. køn og etnisk tilhørsforhold. Når bydelsmødrene ifølge dem selv bliver behandlet dårligt og ikke budt velkommen af mændene i beredskabet, kan dette forklares med, at Bydelsmødre er domineret af kvinder med somalisk baggrund, som de 'palæstinensiske mænd' ikke ønsker at afgive magt til. Der har ifølge nogle af bydelsmødrene været både diskussioner og skænderier mellem mænd med palæstinensisk baggrund og kvinder med somalisk baggrund. Anne, bydelsmor-konsulent i Lyshøj i 10 år, er stærkt irriteret over mændenes respons. Hun tolker den som både en kønskamp og udtryk for den racisme, hun såvel løbende som i et interview giver udtryk for at se de etniske minoritetsgrupper imellem, især rettet mod beboere med somalisk oprindelse. Selvom mænd med palæstinensisk oprindelse som de etablerede i Lyshøj foreløbig har haft held med at holde positionen i beredskabet for sig selv, kommer de med denne adfærd i andre figurationer, fx Anne, som er 'gammel rødstrømpe', og hendes netværk med Borgmesterens Afdeling, til at virke uciviliserede i deres behandling af bydelsmødrene. Anne fortæller mig da også, at hun har intentioner om at involvere Borgmesterens Afdeling i at få brudt med de palæstinensiske mænds forrang i civilberedskabet. Det er således et broget og dynamisk landskab af etablerede og outsiders i Lyshøj, som Bydelsmødre skal agere i, af og til slår sig på og ikke altid har mulighed for at tilkæmpe sig den ønskede plads i. Deraf følger fx, at de ikke kan praktisere deres politisk etablerede position som civiliseringsagenter i det meget synlige civile beredskab i Lyshøj.

Mellem gruppeloyalitet og udlændingeminister

Andre udfordringer møder Bydelsmødre, når de bevæger sig længere ind i de private sfærer med henblik på at opfylde deres funktion som brobyggere til udsatte kvinder. Det kan handle om rådgivning til kvinder om familieliv eller om vold i hjemmet. I de mere intime familiemæssige kontekster viser sig forskellige opfattelser af, hvordan man som 'civiliseret' kvinde og mor bør agere. Sahar, for eksempel, fortæller i et interview, at hun elsker at være bydelsmor og de muligheder, hun får derigennem. Men at det også kan være rigtig svært at balancere mellem flere kulturer:

Selvom vi gerne vil være en del af begge kulturer, har vi alligevel nogle ting, vi er nødt til at overholde. Sådan noget med tørklæde – nu siger jeg nødt til – men igen, det er en kulturel ting det her med udseendet, og at mine børn ikke må have kæresten uden at have en bestemt alder, eller faktisk uden at være gift. Dem kan jeg ikke rigtig give slip på (9).

Sahar fortæller, at hun af andre, der som hende har palæstinensisk oprindelse, ofte er blevet bebrejdet, at hun er "for stærk en kvinde", og at hun lader sin datter få drengevenner på besøg for at lave lektier, selvom hun ikke lader de unge være alene sammen. Der er altså normer relateret til at være kvinde og mor til en datter, som hænger sammen med social accept og tilhørsforhold til et lokalt 'vi', og de standarder for 'civiliseret' adfærd for og mellem køn, der gør sig gældende. Uciviliseret adfærd i form af overtrædelser af internaliserede normer kan fremkalde skamfølelse og forlegenhed (Elias 1994:xxxix-xliii) og frygt for social udstødelse. Således svarer Sahar på spørgsmålet om, hvad der ville ske, hvis hun tog sit tørklæde af:

Alle ville sige de første 1000 millioner gange "Hvordan kan det være du har taget dit tørklæde af?" Og så vil der blive set ned på dig, og du vil blive set ned på af den arabiske verden og faktisk bortvist fra den arabiske verden. Selvom man er araber. Jeg har selv på et tidspunkt overvejet at tage mit tørklæde af, og min mand sagde "Det bestemmer du selv." Men jeg kunne ikke. Jeg havde det bedst med at beholde det på. Så føler jeg alligevel, at jeg overholder noget af mit. Og hvorfor skal jeg være 100 % dansk? Jeg ville alligevel ikke blive accepteret. Det er et meget dømmende samfund, både derude og her [i bydelen] (9).

Set i forhold til, at man fra statens side ønsker at sikre det enkelte menneske "retten til egen krop og kærlighed" (Udenrigs- og Integrationsministeriet 2021), bliver Sahar nødt til at navigere i, forhandle om og træde varsomt i sin rådgivning om sådanne emner, som 'en slags' myndighedsrepræsentant bosiddende i og socialt afhængig af lokale figurationer, der kan være nabokvinden henne om hjørnet. Sahar beretter senere i interviewet, at hun

aldrig siger til de kvinder, hun rådgiver, hvad hun selv ville gøre, og at hun sommetider har oplevet, at kvinder er blevet sure på hende, eller er blevet opsøgt af en rasende ægtefælle til en kvinde, hun havde prøvet at hjælpe. Hun har brugt lang tid på at udvikle sin rolle som bydelsmor og er af den opfattelse, at bydelsmødrene er forskellige som rådgivere – relateret til, hvor religiøs den enkelte bydelsmor er, eller hvor meget vedkommende i sin rådgivning tager udgangspunkt i sine egne familieforhold.

Hamida beretter, at mange kvinder opsøger hende. Ikke sjældent er det samtaler om tunge problemer:

Måske kommer de [kvinderne] for at spørge mig om noget helt andet. Noget om en læge eller uddannelsesstøtte. Når vi er færdige med det, kommer de andre ting. Jeg tænker, at de ikke vil, at jeg skal hjælpe eller kontakte myndighederne eller sådan ... men de skal bare aflastes.

På opfordring til at beskrive problematikkerne nærmere svarer Hamida:

Mange dårlige emner, seksuelle overgreb. Konen kan blive voldtaget. De slår ikke, men de manipulerer (...) Det er ægtemanden, altid ægtemanden. (...) Det er meget hårdt. Fordi de siger til mig, at jeg *ikke* skal sige til det nogen. Selvfølgelig vil jeg ikke sige det til nogen. Jeg siger til dem "jeg er ligesom en grav (...) Hvis man begraver døde, kommer de ikke op, og hvad du fortæller, er på den måde. Det kommer ikke op. Det er mellem os." Jeg har også tavshedspligt. Hvis de gerne vil have, at jeg gør noget, skal jeg fortælle det til myndighederne. Det vil de ikke have. Jeg tror ikke, de er klar. Derfor kalder jeg det, at de aflaster (10).

Hamidas handlemuligheder låses i situationen med voldsudsatte kvinder, idet hun har deres tillid, men sagerne bliver 'lagt i graven' af den tavshed, som er forudsætningen for tilliden. Dette er en af svaghederne ved Bydelsmødre. Trods mange forsøg under mit feltarbejde fra konsulenten Anne og koordinerende bydelsmor Rima på at få bydelsmødrene til at registrere deres rådgivning overfor andre kvinder, forbliver den i usynlige rum (11). Således er det både hårdt for den enkelte bydelsmor at stå med andres familiedramaer mellem hænderne, og samtidig holdes det udenfor officielt kendskab, hvad rådgivningen egentlig består af, og hermed hvilken viden og hvilke værdier der gives videre. Fordelen ved Bydelsmødre er omvendt, at havde Hamida været officiel myndighedsrepræsentant, ville kvinden måske slet ikke betrosig til hende. Nu kan Hamida så et frø og måske på sigt hjælpe kvinden videre.

At være med-opdrager af andres børn og lægge ører til kvinder udsat for vold i nære relationer er komplekse opgaver og problemstillinger. Dertil kommer lokale figurationer/netværk med egne normer. Når dette kobles med

bydelsmødrenes position som lokale myndighedsrepræsentanter, bliver 'Bydelsmor' et ståsted, som er flydende. Positionen som 'mor' giver både stærke forpligtelser i forhold til myndigheder og disses civiliserende offensiver overfor mødre, kvinder og område gennem Bydelsmødre, og den giver stærke forpligtelser overfor lokale netværk, rødder og kulturel baggrund, som man kan være bange for at miste. En tværkulturel mor-position står dermed stærkt i centrum og er samtidig sårbart vakkelvorn, hvor den enkelte bydelsmor skal balancere, hvis interesser hun varetager og hvordan, i en dynamik af sociale muligheder og sociale risici.

Mødre i en bydel

Idet kvinder som mødre bliver anset som kulturbærere, bliver der holdt øje med dem, deres adfærd, normer, og hvad de giver videre til næste generation. Både af lokale fællesskaber og af myndigheder. På tværs af tid og kulturer tildeles mødre en afgørende funktion i forhold til at få næste generation til at lykkes, reproduktivt biologisk og sociokulturelt (Mhajne & Whetstone 2018; Van den Berg & Duyvendak 2012). Dermed er hele samfundet på spil. De 'gode mødre' bliver i det dominerende samfunds øjne dem, som forstår at lære og tilpasse sig de fra myndighederne udgående normer for børneopdragelse og formår at samarbejde med statens aktører.

For bydelsmødrene fylder det at være mødre for deres fire-fem børn ikke overraskende meget i både hverdagsliv og identitet. Oplæg for bydelsmødre om samarbejde mellem forældre og skole/børneinstitutioner er hyppige. En dag observerer jeg syv majoritetsrepræsentanter fra den kommunale børn og ungeafdeling på besøg i kvindecaféen. "Anja fra underretningsenheden", som hun præsenterer sig, fortæller på dette møde de fremmødte, at forældre med anden etnisk baggrund virker mere bange og er sværere at komme i dialog med om deres barn end 'danske' forældre. Det følgende er en dialog i plenum mellem bydelsmødre og Anja:

Tahiira: Mange af os, vi er rigtig bange for systemet. Vi er ved at tisse i bukserne, hvis en treårig ser skævt til os.

Anja: Ja og derfor er det så vigtigt, at vi snakker om, hvad en underretning er, og at I fortæller det til andre.

Majida: Min søn fik en flænge under en cykeltur. Jeg var bange for, hvad vagtlægen ville tænke.

Anja: Hundredvis af børn siger, de bliver slået. Vi tager det med vold meget alvorligt, så vi tager altid en snak med barnet. Hvis man kan

være ærlig, kan vi nå langt i, hvad der er brug for. Det er lovbestemt at underrette, hvis et barn siger, at det er blevet slået. Hele systemet går i gang, og så bliver folk [forældrene] chokerede.

Majida: Slå og skældud er to forskellige ting. Forskellige historier kører rundt: Du må ikke råbe, du må ikke skælde ud.

Anja: At sætte grænser og sige nej er også vigtigt, der hvor det bliver et problem er, når det bliver for voldsomt for barnet, og barnet bliver bange. Det er *så* skadeligt for et barn at blive slået.

Tahiira: Folk er ikke informerede. Vi er bange for jer.

Anja: Det ved vi godt, derfor er det så godt at vi er her og taler med jer, og jeres opgave som brobyggere er rigtig, rigtig vigtig (12).

I et Elias-perspektiv spiller monopoliseringen af vold en stor rolle i civiliseringsprocesser (1939/2000:169-170), hvilket ses afspejlet i ovenstående budskaber fra Anja til bydelsmødrene: Vold mod børn er fuldstændig uacceptabelt, hvorfor "hele systemet går i gang", og hvor det er barnets stemme, myndighederne ønsker at høre først. At agere autoritære forældre er ildeset og bliver, efter 1960ernes antiautoritære oprør i Vesten, anskuet som udemokratisk (Van den Berg & Duyvendak, 2012:562-63). Grænser for børn skal sættes, men på den rette 'civiliserede' måde.

Reelt skal der flere underretninger til, før et barn af forældre med etnisk minoritetsbaggrund bliver anbragt, sammenlignet med børn af forældre med dansk baggrund (Schneider 2021). Fokus blandt de fremmødte bydelsmødre/kvinder er dog et andet, som man kan sammenfatte til:

- Bydelsmødrene mærker, at også de som konkrete mødre bliver holdt ekstra øje med, grundet deres boligområde og oprindelse i lande, hvor autoritære opdragelsesmetoder kan være mere almindelige. Det ses af deres udsagn, at de ikke alene er rådgivere af andre kvinder, men selv kan rammes af nervøsitet for kommunen.
- Grundlæggende opstår der tvivl om, hvem der 'ejer' børnene – kommunen eller forældrene.

Kommunen/systemet bliver dermed en aktør, som ikke alene er en allieret samarbejdspartner, der inviterer til reception i forbindelse med fejring af vellykkede projekter, I stedet er kommunen her en potentiel om ikke fjende, så i hvert fald trickster-figur, man ikke helt kan vide, hvor man har, og som både forældre og børn lader til at bruge mod hinanden i privatsfæren: Bydelsmødrene nævner eksempler på, at børn truer deres forældre med, at børnene

vil gå til læreren eller klage over forældrene til socialrådgiveren, og Tahiira fortæller, at hun har sagt til sin datter på fire-fem år, at hvis datteren sladrer om hende, så bliver datteren taget af myndighederne: "Vil du det?" (12). At forældre og børn bruger de kommunale myndigheder mod hinanden på disse måder, viser dybtliggende ambivalenser i dynamikker mellem familier og myndigheder.

Politiske mødre

Selvom asymmetrien i forhandlingerne om børnene hælder til myndighedernes side, hvis beføjelse i yderste, sjældne konsekvens kan tvangsjerne et barn, ligger det i figurationer, at der også er et magtpres den anden vej, nedefra og op (Elias 1978:74). Forældre kan i et vist omfang vælge at gøre modstand og forhandle samt forvalte deres forældreskab anderledes, end hvad myndighedsaktører ønsker. Antropolog Marie-Louise Johansen har lavet feltarbejde blandt palæstinensiske forældre med kriminelle sønner i et udsat boligområde i Danmark. Hun giver eksempler på, hvordan forældrene gav sig til at overvåge myndighederne og ikke ville eller kunne rette sig efter den rådgivning, skolen gav dem, på grund af *double-binds*. Det vil sige, at forældrene oplevede, at der blev stillet krav, som var i konflikt med hinanden. Opfyldte de skolens krav, ville de ikke leve op til egen gruppes krav og normer og vice versa (2019). Udsagnet fra Tahiira "Vi er bange for jer" kan således vendes om. Selvom magtasymmetrien er i myndighedernes favør, skal man ikke tage fejl af, at hele den civiliserende offensiv er sat i værk, fordi myndighederne også er bange. Bange for at miste kontrollen med de områder, de allerede har kategoriseret som udenfor det etablerede samfund, og som skal forsøges integreret tilbage. De er bange for den situation, hvor voksende spændinger og magtkampe kammer over i et omfang, der betyder, at en større del af befolkningen bliver ligeglade med de stabiliserende fælles interesser. De svenske myndigheder har i et par år måttet forsvare sig mod rygter om, at den svenske stat kidnapper muslimske børn og tvinger dem til at indtage alkohol og svinekød. Disse rygter har medført demonstrationer samt trusler mod staten (Styrishave & Uldall 2022). Sådanne tilfælde kan ses som eksempler på, at staten er ved at miste kontrol og monopol, og at de-civilisering bryder ud, fordi modsætningerne i figurationen tager over (se Elias 1939/2000:318-319). I så fald risikerer civiliserede omgangsformer at krakelere, da deres forudsætning er individers anerkendelse og efterlevelse af disse former (Gilliam & Gulløv 2012:91).

Samtidig med at bydelsmødrene som mødre i deres bydel mærker, hvordan de gøres til objekter for civiliserende indsatser, benytter de også aktivt den allerede tildelte opmærksomhed til at få en position at tale fra. Anvendelse af moderskab som en platform, hvorfra kvinder bevæger sig fra det hjemlige for at markere sig i samfundet, kaldes af flere forskere 'politisk moderskab' (Mhajne & Whetstone 2018; Stavranios 2015; Zaatari 2006). Hos Bydelsmødre

i Lyshøj kan man især se denne form for agens, da de arrangerer valgmøder under kommunalvalget i 2021. Kritisk stiller de spørgsmål til lokalpolitikkerne og kaster lys på stigmatisering af bydelen, besvær med at finde uddannelsespraktikpladser for deres unge og det forhold, at deres børn ikke frit kan vælge skole og skal sprogscreenes. Bydelsmødrene rejser dog ikke blot emner, som viser deres fokus på børn og dermed cementerer dem i en omsorgsfuld, traditionel rolle. Også spørgsmål med fokus på bydelsmødrene som kvinder i egen ret, især forbundet med muligheden for at blive selvforsørgende og at undgå ørkesløse arbejdsløshedspraktikker og diskrimination på arbejdsmarkedet, bliver rejst. Idealerne – og offentlige krav – om lønarbejde (13) og emancipation via lønnede job slår igennem her.

Kvindernes organisering som (bydels)mødre bevirker, at de af og til kan vende oppefra-ned-preset til en nedefra-op-modreaktion, under legitime og civiliserede former. Derfor er de heller ikke på samme måde som forældrene i Johansens materiale uløseligt fanget i *double-binds*. De har faktisk en platform at tale fra og muligheder at gribe. Men de navigerer i rørte vande, hvor mange har meninger om, hvordan man opfører sig 'civiliseret', for at forblive inkluderet i de lokale fællesskaber, og hvor de samtidig mærker de civiliserende offensivers objektgørelse og marginaliseringen fra det etablerede majoritets-samfund som en underliggende strøm.

Konklusion

Denne artikel har, med udgangspunkt i fem måneders feltarbejde blandt en gruppe bydelsmødre i en socialt belastet dansk bydel set på, hvordan kvinderne i praksis balancerer deres aktiviteter og deres oppefra-ned positionerede rolle som bydelsmødre og civiliseringsagenter i det område, hvor de selv bor.

Bydelsmødre bygger på tankegods om 'gode mødre' og emanciperede kvinder, der både modsiger og fletter sig ind i hinanden gennem skiftende og – afhængigt af den sociale kontekst – blandede idealer konnoteret til 'mor'. 'Mor' skal tage sig godt af andre ikke blot hjemme, også frivilligt i bydelen. 'Mor' skal også helst emancipere sig og finde et lønnet arbejde. Man kan sætte spørgsmålstejn ved, om kvinder bliver emanciperede ved at sætte dem til at være mødre for en bydel. Svaret vil – foruden standarderne for emancipation – bero på, hvad kvinder kan opnå ved denne mor-positionering. Får det kvinder ud af hjemmene, giver dem en platform at tale fra, og gavner det deres chancer for en plads på arbejdsmarkedet, eller er det mest af alt med til at fastholde kvinder i urentable omsorgsroller?

Bydelsmødrene selv er glade for at være med i et fællesskab, som de oplever giver dem muligheder for gunstig positionering og andel i visse ressourcer. De værdsætter deres roller som myndighedsrepræsentanter i det offent-

lige rum i forhold til demokrati og sygdomsbekæmpelse. I private og mere usynlige sfærer som rådgivere om familieliv. Det er dog ikke uden risiko. Hele tiden skal de forhandle deres tilhørsforhold som 'etablerede outsiders' og afveje deres adfærd i forhold til, hvad der opfattes som det civiliserede i de respektive figurationer (menneskelige netværk), hvor de bevæger sig, og hvor der er konkurrence om ressourcerne. De skal balancere, hvor langt de kan gå uden at blive socialt ekskluderede af (dele af) lokalområdet. Det betyder formentlig også, at myndigheder ikke kan forvente hurtige civiliserende resultater ved at bruge Bydelsmødre som civiliseringsagenter. Særligt tydelig fremstår den tvetydige position, når det handler om normer knyttet til familieliv og seksualitet, og her foregår Bydelsmødres interventioner desuden primært i det private og det skjulte.

Parallelt med gensidig værdsættelse er der ambivalenser og grader af mistillid mellem myndigheder og bydelsmødre, som mødre i en bydel. De mærker deres konkrete moderskab overvåget, hvilket er tilfældet, idet staten er afhængig af kommende civiliserede borgere og har målrettet civiliserende offensiver mod familier i Lyshøj. Ved at anvende deres overvågede moderskab som en scene at tale fra vender bydelsmødrene objektiveringen til agens som både mødre for deres børn, boligområde og som kvinder i egen ret.

Disse spændinger og paradokser er hele tiden latent til stede, og artiklen viser nogle af de kompleksiteter, der knytter sig til at ville civilisere gennem andre i et projekt, der involverer niveauer fra den demokratiske medborger og 'sygdomsbekæmper' til indsatser, der intervenserer i familiære intimsfærer. Bydelsmødrene risikerer især noget, når deres indsatser berører værdimæssige spørgsmål som forhold mellem kønnene og børneopdragelse. Derfor gør myndighedsinstanser også klogt i, foruden kransekage, at stille status og reelle muligheder i udsigt ved at være bydelsmor, hvis de vil opnå og bevare stærke alliancer med deres civiliseringsagenter.

Noter

1. Af anonymitetshensyn figurerer de boligsociale planer ikke på referencelisten.
2. Hvilket er hyppigt forekommende blandt kvinder med somalisk oprindelse (Liversage & Petersen 2020). Måske pga. sammenbrud i familieprincipper og forhold mellem køn som følge af mænds fravær/død grundet krig, samt somalisk diaspora i lande med fokus på empowerment af kvinder (Abdi 2018).
3. Interview med Malak, borger i Lyshøj, 10.10.2021.
4. MENAPT er en betegnelse for lande i Mellemøsten, Nordafrika, Pakistan og Tyrkiet. Følgende lande og områder indgår: Syrien, Kuwait, Libyen, Saudi-Arabien, Libanon, Somalia, Irak, Qatar, Sudan, Bahrain, Djibouti, Jordan, Algeriet, Forenede Arabiske Emirater, Tunesien, Egypten, Marokko, Iran, Yemen, Mauretanien, Oman, Afghanistan, Palæstina, Gaza, Vestbredden, Østjerusalem, Pakistan og Tyrkiet (integrationsbarometer.dk).
5. Interview med den boligsociale leder i Lyshøj 3.11.2021.

6. Feltnoter fra kvindecafé august 2021.
7. Interview med bydelsmor Laila 11.11.2021.
8. Interview med bydelsmor Aya 20.6.2021.
9. Interview med bydelsmor Sahar 12.11.2021.
10. Interview med bydelsmor Hamida 8.9.2021.
11. Bydelsmødre er if. konsulenten Anne informerede om underretningspligt, men i praksis ser hun det ikke blive anvendt.
12. Feltnoter fra kvindecafé september 2021.
13. Det var under feltarbejdet, at lovforslag om arbejdspligt for borgere på kontanthjælp og lignende ydelser blev stillet første gang. Flere bydelsmødre gav udtryk for stor frustration over at blive udpegede som problemgruppe, samtidig med at de ønskede og ofte kæmpede for at finde et lønnet job.

Referencer

- Abdi, C. M. 2018: "Somalia." In: Joseph, S. (ed.), *Arab Family Studies. Critical Reviews*, 96-110. Syracuse: Syracuse University Press.
- Baggersgaard, C. 2020: "Professor tager sig til hovedet over S forhold til forskningsfrihed." *DM Akademikerbladet*, 17. sept.
- Breidal, K. N. 2017: "Scandinavian exceptionalism? Civic integration and labour market activation for newly arrived immigrants". *Comparative Migration Studies* 2017: 5:2.
- Brøndum, N. 2012: "Det gode moderskab – et biopolitisk perspektiv på dansk moderskab i 1930'erne." *Kvinder, Køn og Forskning*, 4:30-38.
- Chakravarty, D. & Mortensen, H. 2021: *De danske kvinders historie*. 2. udg. Systime.
- Deloitte 2015: *Evaluering af Bydelsmødrene*. Evalueringsrapport.
- Elias, N. 1939/2000: *The Civilizing Process. Sociogenetic and Psychogenetic Investigations*. Blackwell Publishing.
- Elias, N. 1978: *What is Sociology?* London: Hutchinson.
- Elias, N. 1994: "Introduction: A theoretical essay on established and outsider relations". In: N. Elias & J.L. Scotson. *The Established and the Outsiders: A Sociological Inquiry into Community Problems*. Pp.xv-lII. London: Sage.
- Elias, N & Scotson, J.L. 1965/1994: *The Established and the Outsiders: A Sociological Inquiry into Community Problems*. London: Sage.
- Emerson, R.M., Fretz, R.I. & Shaw, L. 2011: *Writing Ethnographic Fieldnotes*. Chicago: University of Chicago Press.
- Gilliam, L. & Gulløv, E. 2012: *Civiliserende institutioner. Om idealer og distinktioner i opdragelse*. Aarhus Universitetsforlag.
- Gilliam, L. 2018: *Minoritetsdanske drenge i skolen. Modvilje og forskelsbehandling*. Aarhus Universitetsforlag.
- Hastrup, K. & Ramløv, K. 1988: *Feltarbejde: oplevelse og metode i etnografien*. Akademisk Forlag.

- Hjelth, M.J. 2020: *The Radical Milieu: A Socio-Ecological Analysis of Salafist Radicalization in Aarhus, 2007-2017*. PhD dissertation. Forlaget Politica. Institut for Statskundskab. Aarhus Universitet.
- Integrationsbarometer.dk/om-integrationsbarometeret/statistiske-definitioner: u.å. *Statistiske definitioner*.
- Johansen, M-L. 2019: "Fraught parenting: Immigrant parents' chronic double-bind in Denmark." *Ethnography*, 0,0:1-20. Special Issue Article.
- Joseph, S. 1996: "Patriarchy and Development in the Arab World." *Gender and development*, 4,2: 14-19.
- Kalkan, H. 2021: *Veje til respekt. Om gadens liv på Nørrebro*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kirk, K. M. & Suvarierol, S. 2014: "Emancipating migrant women? Gendered civic integration in the Netherlands". *Social Politics* 21 (2): 241-260.
- Krieken, R.van. 2002: *Norbert Elias*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Laneth, P.F. 2014: *Moderskab og Mødrehjælp. Otte portrætter og 100 års historie*. Kristeligt Dagblads Forlag.
- Leeuw M. de & Wichelen, S. van 2012: "Civilizing migrants: Integration, culture and citizenship." *European Journal of Cultural Studies*, 15,2:195-210.
- Liversage, A. & Petersen, J. 2020: *Etniske minoritetskvinder og skilsmisse – med fokus på muslimske praksisser*. VIVE – Viden til velfærd. Det nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Marcus, G.E. 1995: "Ethnography in/off the World System: The Emergence of Multi-Sited Ethnography." *Annu. Rev. Anthropol.*, 24: 95-117.
- Marquardt, N. & Schreiber, V. 2015: "Mothering urban space, governing migrant women: the construction of intersectional positions in area-based interventions in Berlin." *Urban Geography*, 36:1: 44-63.
- Mhajne, A. & Whetstone, C. 2018: "The use of political motherhood in Egypt's Arab Spring uprising and aftermath." *International Feminist Journal of Politics*, 20, 1: 54-68.
- Powell, R. 2013: "The Theoretical Concept of the 'Civilising Offensive' (Beschavingsoffensief): Notes on its Origins and Uses." *Human Figurations*, 2,2.
- Roggeband, C. 2010: "The Victim-Agent Dilemma: How Migrant Women's Organizations in the Netherlands Deal with a Contradictory Policy Frame. Signs". *Journal of Women in Culture and Society* Vol. 35, No.4, s.943-967.
- Schmidt, L-H. & Kristensen, J.E. 1986/2004: *Lys, luft og renlighed. Den moderne socialhygiejnes fødsel*. Akademisk Forlag.
- Schneider, J. 2021: "Der skal 34 underretninger til, før ét barn med mellemstlig baggrund bliver anbragt: "Det her er alvorligt." " *Berlingske*, 27. jan.
- Socialtansvar.dk/indsats/bydelsmoedre/: u.å. *Om Bydelsmødrene*.
- Soederberg, S. 2016: "Governing stigmatized space: the case of the 'slums' of Berlin-Neukölln". *New Political Economy* 22 (5):1-18.
- Spradley, J.P. 1979: *The Ethnographic Interview*. Wadsworth Group/Thomson Learning.
- Stavranios, C. 2015: *The Political Uses of Motherhood in America*. New York: Routledge.
- Stolzenberg, R., Berg, G., Maschewsky-Schneider, U. 2012: "Healthy upbringing of children through the empowerment of women in a disadvantaged neighbourhood: evaluation of a peer group project". *J Public Health*, 20:181-192.

- Styrishave, N. & Uldall, R. 2022: "Smædekampagne beskylder svenske myndigheder for at kidnappe muslimske børn i sager om tvangsfjernelse." *DR Nyheder*, 9. feb.
- Udenrigs- og Integrationsministeriet. 2021: *Nye tal: Døtre bør ikke have sex før ægteskab, mener høj andel med indvandrerbaggrund*, 8. dec.
- UN Women. 2017: *Understanding masculinities. Results from the images in the Middle East and North Africa*.
- Van den Berg, M. & Duyvendak, J. W. 2012: "Paternalizing mothers: feminist repertoires in contemporary Dutch civilizing offensives". *Critical Social Policy*, 32,4:556-576.
- Villemoes, S. 2021: "Hvidensproduktion." *Weekendavisen*, 17. okt.
- Weforum. 2021: Global gender gap report 2021.
- Willis, P. 1978/2016: *Learning to Labour. How working class kids get working class jobs*. New York: Routledge.
- Wouters, C. 2004: *Sex and Manners: Female Emancipation in the West 1890-2000*. Sage.
- Zaatari, Z. 2006: "The Culture of Motherhood: An Avenue for Women's Civil Participation in South Lebanon." *Journal of Middle East Women's Studies*, 2,1: 33-64.
- Økonomer uden grænser 2016: *Samfundsøkonomisk analyse af bydelsmødrene*.

Abstract

Mothers for and within a neighborhood. An investigation of “neighborhood mothers” between the authorities and the local community

Throughout history, states have formed partnerships with mothers. Mothers depending on resources from the state, states depending on control of future citizens. The Danish state is making ‘civilising offensives’ towards citizens coming from non-Western countries. In this context, community mothers behave as civilising agents in their neighborhood. This article is based upon five months of fieldwork in a Danish socially deprived neighborhood. It explores how a group of ethnic minority women, framed as ‘neighborhood mothers,’ attempt to improve their local area while balancing their activities being between authorities and local immigrant communities. The empirical findings derived from participant observation and interviews are analysed through the lens of Norbert Elias’ concept of civilising processes. The analysis shows that ‘neighborhood mothers’ find pleasure as ‘mothers for’ their immigrant neighborhood, acting as authority representatives. They risk, however, being caught between norms attached to their local communities, to which they feel a strong sense of belonging, and norms of authorities. Moreover, neighborhood mothers find themselves being objects of the civilising overture as ‘mothers in’ the neighborhood, especially regarding raising their children. Nevertheless, the maternal position offers them a flexible platform from which they can raise their voice, balancing being political objects and political agents.

Key words: Neighbourhood mothers, Migrant women, Civilising offensives, Civilising processes, Political motherhood.